PERIODICUL „«BUCOVINA». GAZETĂ ROMÂNEASCĂ PENTRU POLITICĂ, RELIGIE ŞI LITERATURĂ/ ROMÄNISCHE ZEITUNG FÜR POLITIK, KIRCHE UND LITERATUR", CERNĂUŢI, 16 OCTOMBRIE 1848 – 2 OCTOMBRIE 1850 ŞI OPERA SA CULTURAL-NAŢIONALĂ

VASILE I. SCHIPOR

Das Periodikum „«Bucovina»". Gazetă românească pentru politică, religie şi literatură. Românische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur", Czernovitz, 16 Oktober 1848 – 2 Oktober 1850 und sein kulturell-nationales Werk

(*Zusammenfassung*)*

Die Studie *Das Periodikum „«Bucovina». Gazetă românească pentru politică, religie şi literatură/ Românische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur"* Czernovitz, 16 Oktober 1848 – 2 Oktober 1850 *und sein kulturell-nationales Werk* ist einer Bukowiner Zeitung gewidmet, darüber es noch keine monographische Arbeit in unserer Fachliteratur gibt. Der Verfasser präsentiert alle diesbezüglichen Informationen aus der Periode 1924–2014, dann bezieht er sich auf das Folgende: Format des Periodikums, Erscheinung, Redaktionsteam, Programmartikel, in verschiedenen Sektionen veröffentlichte Beiträge, Mitarbeiter, Auflage, Verbreitung in allen damaligen rumänischen Provinzen. Besonders hervorgehoben, aus linguistischer, literarischer, kultureller und historischen Perspektive, wird die wichtige national-kulturelle Rolle der Zeitung in der Epoche.

Das reiche Material im Anhang stellt die Zeit von 1848 dar, die das „Bucovina"-Periodikum – ein „Spiegel der intelektuellen Tätigkeit der Rumänen" – in 60 Nummern unter der Leitung einiger begabten Publizisten darlegt, die sich mehrerer edlen Idealen widmeten: die Emanzipation des Landes, die Förderung des rumänischen Kulturerbes, die Wahrheitsliebe, die Meinungsfreiheit, das Gemeinwohl.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: bilinguales modernes Periodikum, Redakteure, Redaktionssekretär, Korrespondent, Feuilletton, Programmartikel, Tagesbericht, Werbung, kritischer Geist, Zensur, Auflage, Verbreitung, Abonnement.

„«Bucovina». Gazetă românească pentru politică, religie şi literatură/ Românische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur" nu are încă un studiu monografic.

* Traducerea: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

Cu aproape un secol în urmă, istoricul Teodor Balan publică studiul *Fraţii Gheorghe şi Alexandru Hurmuzachi şi ziarul „Bucovina": un capitol din istoria politică a Bucovinei din anii 1848–1850*, Cernăuţi, Societatea Tipografică Bucovineană, 1924, 68 p. I. Hangiu, în lucrarea *Presa literară românească. Articole-program de ziare şi reviste (1789–1948)*, ediţie în două volume, note, bibliografie şi indici de ~, cu o introducere de D. Micu, I *(1789–1901). Studii şi documente*; II (1901–1948). *Studii şi documente*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1968, publică integral articolul-program al ziarului, p. 131–134, cu un facsimil al frontispiciului de la nr. 1 şi o scurtă notă redacţională ca chapeau. Într-o lucrare de referinţă, acelaşi I. Hangiu îi consacră gazetei „Bucovina" un articol, în 1996, făcând referire la articolul-program şi la importanţa periodicului pentru literatura română, citând la bibliografie două surse: Constantin Loghin, *Ziarul „Bucovina"*, subcapitol din *Istoria literaturii române din Bucovina, 1775–1918* (1926, 1996) şi Ion I. Nistor, *Publicaţiile româneşti din Bucovina*, articol publicat în „Junimea literară", Cernăuţi, anul XXV, nr. 1–3, ianuarie – martie 1936, p. 1–4[1]. „«Suceava». Anuarul Muzeului Judeţean", anul IX, 1982, p. 329–345, publică un studiu, *Ziarul „Bucovina" – tribună a unităţii culturale româneşti*, semnat de Mircea Cenuşă, cu 66 de note şi trimiteri bibliografice, care menţionează, între altele, şi studiul lui Teodor Balan din 1924.

„«Suceava». Anuarul Muzeului Judeţean", anul XVI, 1989, într-un repertoriu bibliografic alcătuit de Ioan V. Cocuz, îi consacră acestui periodic un articol mai cuprinzător, situându-l în contextul epocii[2]. Câţiva ani mai târziu, Emil Satco şi Ioan Pînzar, în *Dicţionar de literatură Bucovina* (1993) îi consacră şi ei un articol succint, indicând la referinţe o altă sursă: Nicolae Iorga, *Istoria presei româneşti de la primele începuturi până la 1916*, Bucureşti, 1922[3].

Dincolo de hotarele provinciei, ar fi de reţinut câteva materiale ce apar în periodice diverse: *Gheorghe Hurmuzaki şi ziarul „Bucovina", „gazetă românească pentru politică, religie şi literatură", primul ziar din Bucovina*, studiu nesemnat, cu 26 de trimiteri bibliografice[4]; Elena Savciuc, *Panorama presei bucovinene de limba română*, documentar postat pe Internet de „memoria.ro", Biblioteca digitală de interviuri, memorii, istorie orală, cărţi şi imagini din istoria recentă a României, care prezintă evenimente ale secolului al XX-lea aşa cum se reflectă ele în conştiinţa celor care le-au trăit[5]. Dintre acestea, un studiu ne reţine atenţia prin interesul scăzut faţă de periodicul bucovinean. Vasile Zvanciuc de la Institutul de Istorie „George Barit" din Cluj-Napoca publică, în 2004, studiul *Programele*

[1] I. Hangiu, *Dicţionarul presei literare româneşti, 1790–1990*, ediţia a II-a revizuită şi completată, Bucureşti, Editura Fundaţiei Culturale Române, 1996, p. 72–73.

[2] Ioan V. Cocuz, *Presa românească în Bucovina (1809–1944)*, în „«Suceava». Anuarul Muzeului Judeţean", XVI, 1989, p. 20–26.

[3] Emil Satco şi Ioan Pînzar, în *Dicţionar de literatură Bucovina*, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 1993, p. 32.

[4] www.scritube.com/.../Gheorghe-Hurmuzaki-i-ziarul-Bu19242324.php

[5] www.me

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

revistelor şi ziarelor bucovinene până în anul 1940[6], în care îi consacră periodicului de la Cernăuţi un singur alineat, de unsprezece rânduri, făcând trimitere la un fragment din articolul-program şi remarcând o singură idee: „Conştiinţa unităţii de neam era [...] adânc înrădăcinată şi la românii bucovineni"[7].

Foarte aproape de noi, o lucrare fundamentală, elaborată şi publicată sub înaltul patronaj al Academiei Române, *Dicţionarul general al literaturii române*, în mod surprinzător, nu se referă şi la acest periodic bucovinean de la mijlocul secolului al XIX-lea, ci numai la cele omonime din secolul trecut: „Bucovina", cotidian, organul de presă al Societăţii „Unirea", Cernăuţi, 18 martie 1919 – 25 ianuarie 1920; „Bucovina", ziar de informaţie generală, Cernăuţi, 14 iulie 1941 – 26 februarie 1944; „Bucovina literară", supliment săptămânal al ziarului „Bucovina", editat de Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina", cu concursul Societăţii Scriitorilor Bucovineni, Cernăuţi, 11 ianuarie 1943 – 27 februarie 1944; „Bucovina literară", periodic lunar, organ de presă al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, Suceava, începând din ianuarie 1990[8].

„«Bucovina». Gazetă românească pentru politică, religie şi literatură/ Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur" apare la Cernăuţi în perioada 4/16 octombrie 1848 – 20 septembrie/2 octombrie 1850. Chiar de la început, titlul gazetei este scris cu grafie latină, iar subtitlul cu litere chirilice. De la nr. 1, din 14/26 februarie 1849, şi subtitlul apare scris cu grafie latină. Redactor-responsabil al gazetei este, în 1848, Gheorghe Hurmuzachi, în 1849, Gheorghe şi Alexandru (Alecu) Hurmuzachi, iar în 1850, Alexandru Hurmuzachi. În comitetul de redacţie al gazetei „Bucovina", care este totodată – cum observă Constantin Loghin – „consiliul de familie al hurmuzăchenilor", se află studentul teolog Iraclie Porumbescu (secretar de redacţie), Aron Pumnul, care traduce articolele germane. George Bariţ este corespondent pentru Ardeal, având „contract de colaborare în regulă" cu ziarul bucovinean[9].

Din *Înştiinţare la prenumeraţie*, notă redacţională inserată frecvent la sfârşitul ultimei pagini, aflăm regimul de apariţie al gazetei, formatul adoptat, costul abonamentului, difuzarea acesteia: „«Bucovina» până la sfârşitul lui dechemvrie [1848] esă o dată pe săptămână, vinerea, *in folio*, cu suplement. De la 1 ghenari viitor 1849 însă de do[u]ă ori pe săptămână [lunea şi vinerea]. Preţul [prenumeraţiei] de la 4 octombrie [1848] până la sfârşitul anului [1848] pentru Germania este de 2 fiorini argint. Prenumeraţia se face în librăria de aice a Dlui Viniarž. Prenumeraţiile dinafară atât în Austria cât şi în ţerile streine se fac la cantorele de poştă cele mai apropiate; în Moldova şi Ţeara Românească la

[6] Vasile Zvanciuc, *Programele revistelor şi ziarelor bucovinene până în anul 1940*, în „Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu»" din Cluj-Napoca, Series Humanistica, tomul II, 2004, p. 239–258.

[7] *Ibidem*, p. 239. Vezi şi www.humanistica.ro/engleza/anuare/2004/Anuare%202004/Art.14. pdf

[8] Eugen Simion (coordonator general), *Dicţionarul general al literaturii române*, vol. I (A–B), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2004, p. 676.

[9] Constan

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

cantorele de poştă a[le] K. K. Agenţii, cu plată de 3 fior[ini] arg[int]"[10]; „«Bucovina» va urma a eşi şi de la anul viitor înainte o dată pe săptămână, însă în format mai mare şi cu litere cu totul noue. Locurile şi preţul prenumeraţiei sănt tot aceleş[i] ca şi până acum; prenumeraţia pentru Moldova şi Valahia însă este pe jumătate de an cu preţ de 6 fiorini. Redacţia va fi scurtă în făgădu[i]eli, în faptă însă se va sili de a aduce pre «Bucovina» la acea importanţă care i se cere de către misia ce s-au impus, adecă de a apăra înaintea Evropii interesele a opt milioane de români"[11]; «Bucovina» esă o dată pe săptămână şi anume vinerea *in folio* cu suplement. Preţul prenumeraţiei pentru întâiul cvartal a[l] anului 1848 este pentru Cernăuţi de 2 fiorini argint şi se prenumerează în librăria dlui Viniearž de aice. Prenumeraţii streine atât din ţară cât şi din afară se fac la cele mai aproape k. k. cantore de postă cu plata de 3 fiorini argint"[12]; «Bucovina» ese o dată pe săptămână şi anume vinerea, *in folio*. Preţul prenumeraţiei pentru 1 cvartal este [de] 2 fl. 30 cr.; pentru 6 luni 5 fl., pentru 1 an 10 fl. arg. Pentru Moldova şi Valahia nu se primeşte prenumeraţie pentru mai puţin decât 6 luni. Aici se prenumerează în libreria d. Viniarj. Prenumeraţii străine atât din ţară, cât şi din afară se fac la cele mai aproape k. k. cantore de postă cu plata acestui preţ"[13].

Aşadar, în 1848, „Bucovina" apare o singură dată pe săptămână. Numerele 1 şi 2 apar lunea, iar numerele 3–12, vinerea. Numerele 10 şi 11 din acest an apar în acelaşi timp. În 1849, gazeta apare, de asemenea, o dată pe săptămână, numărul 1 apare lunea, iar numerele 2–45, numai vinerea, în format *in folio*. În 1850, periodicul apare tot o singură dată pe săptămână. Numerele 1 şi 2 apar vinerea. De la numărul 3, ziarul apare alternativ miercurea şi sâmbăta. Miercuri apar numerele 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30, 57, 59 şi 60. Tot miercurea apar, ca număr dublu, unele cu format mai mic şi cu mai puţine pagini, şi numerele 31–32, 33–34, 35–36, 37–38, 39–40, 41–42, 43–44, 43–44, 45–46, 47–48, 49–50, 51–52, 53–54, 55–56. Sâmbătă apar numerele 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29 şi 58.

Din articolul *Cu 1-iu januariu (c.v.) 1850*, referitor la noul abonament pentru gazetă, publicat ca editorial în numerele 43, din 16/28 decembrie 1849, p. 271, 44, din 23 decembrie 1849/4 ianuarie 1850, p. 279 şi 45, din 30 decembrie 1849/11 ianuarie 1850, p. 285, aflăm că abonamentele la gazeta „Bucovina" se pot face în diverse oraşe din provinciile istorice româneşti, indicându-se şi, cu câteva excepţii, numele intermediarilor, unii dintre aceştia personalităţi renumite ale vremii: Iaşi (fraţii Hr. Gheorghiu), Galaţi (Milia, funcţionar consular), Sibiu (Cancelaria episcopală), Braşov (profesorul Andrei Mureşanu), Blaj (Timotei Cipariu), Arad (dr. Atanasie Şandor) şi Oradea Mare (Cancelaria Episcopiei greco-unite). Tot aici

[10] „«Bucovina». Gazetă românească pentru politică, religie şi literatură/ Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur", Cernăuţi, anul I, nr. 6, 12/24 noiembrie 1848).

[11] *Ibidem*, anul I, nr. 10–11, 17/29 decembrie 1849, p. 74.

[12] *Ibidem*, anul I, nr. 12, 24 decembrie 1848/3 ianuarie 1849.

[13] *Ibidem*,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

se face precizarea că abonamentele sunt necesare „ca să ne putem îndrepta după ele cu numărul esemplarelor" (pentru stabilirea tirajului). Editorialul apare şi alăturat, tradus în limba germană.

Dintr-un alt articol, *Înştiinţare la prenumeraţiune*, tipărit în numărul 6, din 1/13 februarie 1850, p. 30, aflăm şi alte câteva locuri în care se pot face abonamente pentru gazeta de la Cernăuţi: Braşov (profesorul Andrei Mureşanu), Sibiu (Cancelaria episcopală), Blaj (canonicul Timotei Cipariu), Alba Iulia (protopopul Augustin Pop), Cluj (protopopul Ioan Fekete), Oradea Mare (profesorul Alexandru Roman), Lugoj (negustorul Demetriu Popa-Viţa), Arad (doctorul Atanasie Şandor). Observaţia ce s-ar impune, poate, imediat este că nicăieri nu apare menţionat şi oraşul Bucureşti, capitala Principatului Ţara Românească (Valahiei, cum este scris în articolul-program al gazetei).

Tiparul gazetei „Bucovina", menţionat jos, pe ultima pagină a fiecărui număr, se execută la Tipografia Johann Eckhardt şi Fiul din Cernăuţi.

„Bucovina", publicaţia română-germană singulară în publicistica bucovineană, îşi organizează materialele în pagină pe coloane. În partea dreaptă a paginii sunt aşezate materialele în limba română (partea politică a gazetei), scrise cu litere chirilice, ulterior cu alfabet de tranziţie, şi datate după calendarul iulian (stil vechi). În partea stângă a paginii sunt imprimate, cu caractere gotice, textele în limba germană, „de un interes mai general", cum precizează Gheorghe Hurmuzachi în articolul-program şi datate după calendarul gregorian (stil nou). Partea românească se adresează românilor de pretutindeni, în timp ce partea germană, după cum scrie Constantin Loghin, „era sortită să atragă atenţiunea lumii neromâneşti şi, mai ales, a celei germane din Monarhie, asupra destinului românilor, ducând ecoul suferinţelor lor în Parlamentul austriac"[14].

Începând cu numărul 1, de luni, 4/16 octombrie 1848, periodicul „Bucovina" publică şi un supliment, scris „Supplement", care găzduieşte materiale diverse: proiecte de legi, ştiri locale şi externe, o revistă a presei din Transilvania şi din Principate, comentarii politice, cronică. Unele numere ale periodicului apar însă şi fără supliment.

Tot de la numărul 1, continuu, până la numărul 60, de miercuri, 20 septembrie/2 octombrie 1850, gazeta bilingvă de la Cernăuţi întreţine un foileton, scris *Feuilleton*, ca supra-titlu, dar numai la început, în primele două numere şi destinat exclusiv literaturii. În tradiţia presei româneşti din Bucovina de dinainte de 1918, acesta se află aşezat după editorial, în partea de jos a paginii, şi se continuă, frecvent, în paginile următoare. Nu toate numerele periodicului apar cu foileton.

Paginile periodicului sunt notate continuu pentru întregul său an de apariţie: I, 1–88; II, 1–292; III, 1–196.

Articolul-program al periodicului „Bucovina" apare ca editorial, este semnat de G. H./Gheorghe Hurmuzaki şi se publică în numărul 1, de luni 4/16 octombrie

[14] Constar

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

1848[15]. Potrivit acestuia, Bucovina, „în frumoasa cunună de ţări a Austriei", „nu trebuie să remâie înapoi în lupta intelectuală" declanşată de evenimentele „timpului minunat în care trăim", pentru a realiza „împărăţia libertăţii şi a dreptăţii", „aceste mai înalte bunuri ale omenirii", urmărind „desvoltarea intereselor noastre" în cadrul unui adevărat program politic: „Foaia noastră va fi dar defensorul intereselor naţionale, intelectuale şi materiale a[le] Bucovinei, representantul dorinţelor şi nevoinţelor ei, organul bucuriilor şi suferinţelor ei. Monarhia democratică cu toate consecvenţiile, o Austrie liberă, puternică, falnică, deplină îndrituire a tuturor naţionalităţilor, autonomie provincială, întreg şi nemărginit progres în toate ramurile activităţii omeneşti – aceste[a] sunt principiile noastre şi pe care foaia noastră nici odinioară nu le va p[i]erde din ochi. Şi precum fieştecare evenement respunzător acestora, în viaţa noastră, politică şi socială, va găsi pururea la noi o sinceră şi bucuroasă îmbrăţoşare, asemine şi tot ce este reu [rău], vrednic de aruncat, prejudeţul jăcnitor binelui comun, şi abusul, din orice parte să vie – mai ales în relaţiile publice a[le] ţerii noastre în multe priviri atât de înapoiată – se vor ataca de către noi liber fără cruţare şi cu întreaga putere a unei convicţii bine gânditoare".

Gazeta „Bucovina" îşi propune să reprezinte interesele Principatelor Române în raport cu lumea germanică, în primul rând, atrăgând atenţia asupra „călcatele lor drituri", promovând „pururea ştirile cele mai noue, mai întinse şi mai positive din ămbele principate", prin „glasul nefalsatului adevăr": „Prin priincio[a]sa însă poziţie geografică a Bucovinei care se arată ca sentinela sistemului statelor din centrul Europii, cea mai înaintată spre Răsărit, precum şi prin naţionalitatea românească care este în ea predomnitoare, foaia noastră mai este cu osebire chiemată de a mijloci şi cunoştinţa ămbelor surori, Moldova şi Valahia, Austriei şi Germaniei care au de apărat în aceste principate interese de o nemăsurată importanţie şi pentru care aceste frumoase ţeri mai că sunt încă o terra i[n]cognita, atât de rar străbate din ele vreo ştire sigură!

Aflându-ne la graniţa Moldovii, din care şi Bucovina până la 1775 au făcut parte întregitoare, şi cu care această din urmă este unită prin fireştele legături a[le] unei aceeaşi naţionalităţi, a[le] istoriei, a[le] religiei, a[le] năravurilor şi a[le] multor altor relaţii de trebi şi de familii, noi nu putem tăgădui interesul nostru cel mai viu ămbelor principate, şi cercărilor lor de a-şi îmbunătăţi starea şi de a călca pe calea libertăţii şi a fericirei, cale care, prin marele întâmplări de la mart [martie], s-au căştigat mai norocitei Bucovine: noi nu ne putem opri de a trage în sfera cercetărilor noastre călcatele lor drituri şi de a face să resune prin foaia noastră glasul nefalsatului adevăr, pre care un terorism fără pildă se pare că vro[i]eşte într-aceste asuprite ţeri a-l osindi la o vecinică tăcere".

În acelaşi spirit, „Bucovina" îşi propune, totodată, să cultive simpatiile din Principate pentru Austria şi Germania: „Foaia noastră va fi încă şi representantul simpatiilor care ecsistă în Principateli Danubiane pentru Austria şi Germania, atât

[15] *Ibidem*,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

din pricina binefăcătoarelor relaţii comerciale ce sunt între unele şi altele, cât şi a nouelor şi vrednicilor de răvnit instituţii ce aceste din urmă au căştigat, numai puţin şi prin înrâurirea ce Austria şi Germania sunt mai ales menite a ekserţia [exercita] asupra viitorului ţerilor româneşti, simpatii care în timpurile din urmă s-au manifestat mai tot aşa de strălucit în ămbele principate ca şi între românii austriani. Prin cultivarea însă a acestor simpatii, nădăjduim a fi folositori ămbelor părţi”.

Ca adevărat organ de presă al românilor de pretutindeni, îndeplinind „misia”„de a apăra înaintea Evropii interesele a opt milioane de români”, cum scrie în „înştiinţarea la prenumeraţie” din I, 10–11, 17/29 dec. 1848, gazeta „Bucovina” îşi propune să adune în coloanele sale „ştiri regulate despre lucrările” românilor din Ungaria şi Transilvania, devenind, în 1850, „singurul reprezentant al românilor ardeleni”: „Nu vom lipsi asemine a ne ocupa şi de soarta fraţilor noştri români – în număr de mai mult de trii milioane – din Ungaria şi Transilvania, şi aşa vom aduna ştiri regulate despre lucrările lor, ca prin aceasta să le dovedim toată frăţeasca împărtăşire, la care prin aceeaşi naţionalitate suntem îndatoriţi”.

„Oglindă a activităţii intelectuale a românilor”, „Bucovina” îşi propune să câştige colaborarea „multor scriitori de talent”: „Colaborarea a multor scriitori de talent făgăduită acestei foi ne pune în plăcuta poziţie de a împărtişi cetitorilor noştri, pe lângă deosebite articole de un interes comun, şi noue producţii a[le] literaturii româneşti – încât aceste se vor potrivi cu scopul gazetii noastre. Într-acest chip foaia noastră va fi o oglindă a activităţii intelectuale a românilor”.

Complementar, gazeta „Bucovina” publică, de asemenea, în numărul 1, la *Feuilleton*, articolul *Despre religie*, semnat I. C., în care este precizat rostul periodicului şi al religiei în societatea timpului, fapt neremarcat până acum la noi. Aici, preotul Ioan Calinciuc, profesor de religie la Institutul Teologic din Cernăuţi, scrie, printre altele: „Simţind noi viu în adâncul sufletului nostru cât de strins legată este religia cu întreaga noastră fiinţă, trebu[i]e să simţim împreună şi a noastră datorie, a ne da sama de efecturile ei; şi mai ales acum, când de o parte nime nu se îndestulează cu o cunoştinţă suprafiţială, de altă parte lumea are nevoie de adevăr, ca să poată scăpa de labirintul încălcitelor împrejurări.

Timpul este serios, omenirea se tinde către principiul său cel de căpitenie, către desvoltare; împregiurările se împotrivescŭ; luptă, vărsare de sânge, oştire sălbatică mai pretutindene.

În astfel de momenturi este de neapărată trebuinţă ca religia să vie în ajutor şi să ea [ia] desvoltarea societăţii în mâna sa, cu a[le] ei dumnezeeşti idei, împăcând, sfinţind şi înfrăţind pe toţi.

Astăzi nu este destul ca să avem mângă[i]erea sufletelor noastre; starea omenirei de acum cere radicală vindecare a ranelor şi restatornicirea sănătăţii organismului social. Nu este destul a face răcoare bolnavului, trebuinţa cere de a stinge cu totul văpaia cea istovitoare. Nu este destul ca fieştecare numai de a sa mântuire să se grijască; datoria este prin mântuirea aproapelui a dobândi sufletul său.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

Ca să se adevereze cuvântul Mântuitorului: «un duh şi un trup», trebu[i]e nu pentru noi, ci pentru obştie să viețuim; religia noastră dar să se prefacă din egoistica formă a individului în religia societății"[16].

Câteva articole redacționale, publicate în 1850, fac referire la rostul periodicului în vâltoarea evenimentelor vremii, ilustrând opera sa cultural-națională, dar şi o admirabilă conştiință gazetărească. Cel dintâi se intitulează *Către domnii cetitori* şi este datat 1 iulie 1850 (stil vechi): „Cu începutul lui iuliu se deschide prenumerațiune nouă la foaea noastră «Bucovina»; prețul, precum se vede şi în fruntea gazetei, este pe un an 10 f., pe ½ de an 5 f. arg.; pe pătrariu de an nu se primesc prenumerațiuni.

Scopul principal, spre care am năzuit şi năzuim după potință, ne-au fost şi ne este ca să înfățişăm naintea guberniului împerial, într-o lumină adevărată, marea însemnetate a națiunei române pentru întregătatea împeriului, că adecă națiunea română, după puseținea [aspirațiile] şi numerosetatea sa, este menită de a fi un elemânt necesariu spre ținerea cumpenei între diferitele națiuni ale împeriului şi singurul, firescul propumnacul al lui contra resăritului celui greu de eveneminte; prin urmare, că nu numai constituțiunea den 4 marțiu 1849, ci chiar propiul înteres al împeriului însuşi cere ca românilor să se dea drepturi de o măsură cu ale celoralalte națiuni den merele împeriu, şi mai mult să nu fiă supuşi altor națiuni, ci să-şi administre[ze] ei trebele sale, atât cele politice cât şi cele besericeşti. Aceste drepturi le recunoaşte constituțiunea împerială fiăcărei națiuni, acestea le cere fiecare națiune, acestea le rechiamăm [reclamăm/solicităm] şi noi, românii, pentru noi întru toate petițiunile noastre de pân-acum, şi aceste drepturi – ajutați de prea demnii fii ai națiunei – le-am apărat şi noi contra tuturor calumnielor [calomniilor], versate [vărsate] asupra-ne în gazetele străine de către vechii nostri duşmani, carii încă tot ar mai visa să ne usurpeze şi de aici nainte drepturile noastre şi, spre bajocura constituțiunei şi a eternei dreptăți, să domnească peste noi pe nedrept, ca şi mai nainte, [lucru] ce însă nu va mai fi!

Această tendință ne remâne neschimbată şi pe viitoriu.

Pentru delăturarea [îndepărtarea] neprevăzutelor pedece, ce aduseră întârziere în eşirea numerelor mai den urmă alor acestei foi, au luat redacțiunea cuviincioasele [cuvenitele] mesure, ca să nu se mai tâmple nici întârziere. Cu această ocaziune, rogăm pe domnii prenumeranți, carii n-au împlinit [achitat] încă prețul prenumerațiunei de pe cursul trecut, să aibă bunătatea a-l trămite fără întârziere.

[16] *Ibidem*, p. 1. Ioan Calinciuc (1812, Milişăuți – 24 februarie 1875, Cernăuți) face studii gimnaziale la Cernăuți. Studii superioare la Institutul de Teologie din Cernăuți (1832–1835). Preot (1835–1837), cu specializare la Universitatea din Viena (1837–1838). Profesor la Catedra de Teologie dogmatică de la Institutul Teologic din Cernăuți (1838–1875). Până la 1848, predă în limba latină, după care în limba română. Membru în comitetul de conducere şi vicepreşedinte al Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina. Este autorul unui curs de teologie dogmatică, rămas în manuscris, apreciat pentru calitățile sale: concepție, sistem, stil, frumusețea limbii şi o bogată documentare. Vezi şi Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iasi – Suceava, Editura Princeps – Biblioteca Bucov

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

Prenumeraţiunile se fac la toate postele c.r [cesaro-regale/cesară-crăieşti]; afară de aceea la binevoitorii nostri culegători de mai nainte. Pe credet nu se poate trămete neciun esâmplariu. Voitorii de a avea gazeta noastră sunt rogaţi a trămete preţul de prenumeraţiune cât mai curând, pentru ca să ştim cum să ne îndreptăm cu numerul esâmplarielor [tirajul]"[17].

Cernăuţi, 1 iuliu k.v. [stil vechi] 1850

Redacţiunea.

Cel de al doilea text, la care ne referim în continuare, se întitulează *Către domnii prenumeranţi*, fiind datat 6 septembrie 1850 (stil nou). Şi acest text, pe care îl reproducem integral, este totodată – la fel ca multe altele din paginile acestui periodic bucovinean din prima parte a secolului al XIX-lea – şi un document de limbă, conservând pentru cercetarea ştiinţifică a istoriei limbii române din Bucovina forme şi fenomene interesante: „Nişte împregiurări, care amerinţau totală nemicire şi acestei acum singure gazete a românilor den Austria, au produs o neplăcută întârziere în eşirea mai multor numere. Noi ne-am fi ţinut de strinsă datorinţă a înştiinţa pe onoratul public despre feliurita natură a acelor împrăgiurări; însă, după o serioasă cumpenire a lucrului, am aflat că publicăciunea acelora ar putea mai mult strica decât folosi. Destul atăta că via-ne dorinţă de a servi după puterile noastre şi mai departe dreptei cause naţiunale, ne-au însufleţit de a învinge toate acele pedece, pentru ca să nu rămâie neamicilor (duşmanilor) noştri bucuria de a vedea căderea şi celui de pe urmă organ care cutează a-şi ridica glasul spre apărarea drepturilor şi espunerea durerilor naţiunei române, precum şi spre înfruntarea neadormiţilor ei calumniatori.

Deci dară propăşim cu înnoite puteri, sperând tare că [acum] călduroasa îmbrăţoşiare a connaţionalilor noştri ne va sprijini întru continuarea grelei şi spinoasei noastre întreprinderi. Pentru ca să putem înfăţişia starea românilor den toate provinţele Austriei mai cu samă, credem vărtos că [şi] confraţii noştri den acele provinţe se vor întrece a ne împărtăşi starea lucrurilor de pe la dânşii.

Fiindcă, după noua regulare a postelor, epistolele trebuie plătite de cătră trimiţători, însemnăm că ordinarii [obişnuiţii] noştri dd [domni] curespundinţi vor primi pentru portul curepundinţelor trimise redacţiunei deplină desdăunare.

Pentru ca, den causa întârziatei publicări a mai multor numere, să nu fim nevoiţi a aduce naintea publicului întâmplări vechie, acum parte ştiute şi cunoscute, rescindem [reportăm] datele: 10, 14, 17, 21, 24, 28, 31 aug., 4, 7, 11 şi 14 septembre k.n. [stil nou], care laolaltă fac 11 numere şi dăm acest număr cu data de astăzi. Domnii abonaţi, însă, nu vor suferi nicio daună, fiindcă pentru aceste 11 numere se vor da den săptămână-n săptămână seau [sau/fie] supleminte seau numere întrege mai multe până se va plini restul.

Cernăuţi, 6 septembre k.n

Redacţiunea «Bucovinei»"[18].

[17] „Bucovina", anul III, nr. 49–50, 5/17 iulie 1850, p. 165.

[18] „Bucovina", anul III, nr. 57, 6/18 august 1850, p. 181. Corectură pe frontispiciu: 6 sept./18 sept. 1850.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

Timp de aproape doi ani, gazeta „Bucovina" publică în coloanele sale corespondenţă externă şi ştiri locale, întreţinând rubrici speciale („cronica săptămânii", „noutăţile zilei"), proiecte legislative, proclamaţii, scrisori, petiţii, proteste. „Bucovina" publică ştiri externe începând cu primul său număr, în cadrul rubricii *Ţerile româneşti.* Ştirile interne apar în coloanele gazetei începând cu numărul 3, în cadrul rubricii numite ulterior *Imperiul Austriei.* Începând cu suplimentul la nr. 2, din 14/23 oct. 1848, face loc în coloanele sale ştirilor din Bucovina, în rubrica *Locale*, iar de la nr. 4, din 29 oct./10 nov. 1848, în rubrica *Provinciale şi locale*. De la nr. 3, din 22 oct./3 nov. 1848, ziarul întreţine o rubrică întitulată *Cronica săptămânii*, cuprinzând ştiri interne şi externe. Ştirile interne sunt grupate, de obicei, în cadrul subrubricii *Imperiul Austriei*, iar cele externe în subrubrica *Cronica străină.*

Articolele de aici se disting printr-o problematică diversă: *Proiect a driturilor fondamentale înfăţoşat Parlamentului de comitetul constituţiei* (I, 1, 4/16 oct. 1848, p. 5–7); *Ţările româneşti în privinţa mişcărilor lor naţionale şi politice* (I, 2, 11/23 oct. 1848, p. 13–15 ; nr. 4, 29 oct./10 nov. 1848, p. 31–32); *Viitorul Bucovinei* (I, 3, 22 oct./3 nov. 1848, p. 25–27); *Şcoalele populare din Bucovina* (I, 5, 5/17 nov. 1848, p. 39–40); *Românii şi reacţiea despotică* (I, 7, 19 nov./1 dec. 1848, p. 53–54); *Petiţia Bucovinei* (I, 9, 3/15 dec. 1848, p. 67–70); *Catedra pentru limba şi literatura română în Cernăuţi* (I, 12, 24 decembrie 1848/5 ianuarie 1850, p. 80); *Posiţia ierarhiei române în Austria* (II, 9, 8/20 aprilie 1849, p. 47–49 şi 18, 10/22 iunie1849, p. 90–92); *Un cuvânt serios despre causa scoalelor în Bucovina* (II, 22, 22 iulie/3 august 1849, p. 117–119); *Causa disdăunărei în Bucovina* (II, 21, 15/27 iulie, p. 113–116; 22, 22 iulie/3 august, p. 121–124 şi 23, 29 iulie/10 august 1849, p. 129–131); *Interesele provinţiale* (II, 27, 26 august–7 sept. 1849, p. 148–150); *Proiect de Constituţie provinţial pentru Ducatul Bucovinei* (II, 29 9/21 sept., p. 160–162 şi 31, 25 sept./5 oct. 1849, p. 169–170); *Jurnalistica din Moldova* (II, 31, 23 sept./5 oct. 1849, p. 170–171); *Proiectul Ministeriului Inveteturilor Publice pentru reorganisarea gimnasielor, analisat şi criticat* (II, 34,14/26 oct. 1849, p. 193–195); *Centralisatiunea şi federatiunea în Austria* (continuare: III, nr. 2, 13/25 ian. 1850, p. 8–11; III, nr. 3, 20 ian./2 febr. 1850, p. 13–15); *Petiţiunea românilor din Ungaria* (încheiere: III, nr. 5, 28 ian./9 febr. 1850, p. 23–25); Aron Pumnul, *Neaternarea limbei romanesci en desvoltarea sa si en modul de a o scrie*, studiu închinat „junimei române" (III, nr. 6, 1/13 febr. 1850, p. 27–29; III, nr. 7, 4/16 febr. 1850, p. 32–33; III, nr. 9, 11/23 febr. 1850, p. 42–43; III, nr. 10, 15/27 febr. 1850, p. 46–47; III, nr. 17, 11/23 martie 1850, p. 73–75; III, nr. 18, 15/27 martie 1850, p. 77–79; III, nr. 19, 18/30 martie 1850, p. 81–84; III, nr. 21, 25 martie/6 apr. 1850, p. 89–91; III, nr. 22, 29 martie/10 apr. 1850, p. 94–96; III, nr. 23, 1/13 apr. 1850, p. 97–100); *Memorial despre dreptul istoric al neaternarei beserecei romanilor din provintiele austriace* (III, nr. 12, 22 febr./6 martie 1850, p. 53–54; III, nr. 13, 25 febr./9 martie 1850, p. 57–60; III, nr. 14, 1/13 martie 1850,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

p. 61–62; III, nr. 15, 4/16 martie 1850, p. 65–66); *Starea Moldovei*, documentar (III, nr. 14, 1/13 martie 1850, p. 61–63; III, nr. 15, 4/16 martie 1850, p. 65–67; III, nr. 16, 8/20 martie 1850, p. 69–72); *Despre starea Moldovei*, II, încheierea documentarului (III, nr. 30, 26 apr./8 mai 1850, p. 125–127; *Cunstitutiunea seau asiediementul Besericei Romanesci* (III, nr. 41–42, 7/19 iunie 1850, p. 145–152; III, nr. 43–44, 14/26 iunie 1850, p. 153–156).

În «Suplimentul”, nr. 3, din 22 oct./3 nov. 1848, p. 25–27, cu supratitlul *Viitoriul Bucovinei*, gazeta de la Cernăuţi publică un document extrem de important pentru istoriografia noastră naţională, *Convenţia*, încheiată la Ţarigrad (Constantinopol), în 7 mai 1775, între Imperiul Otoman şi Imperiul Habsburgic, privind cedarea părţii de nord-vest a Moldovei. Documentul cuprinde patru capitole. Într-o notă de subsol, la pagina 25, redacţia precizează că „originalul acestui document se află în cancelaria secretă a Curţii din Viena şi s-au împărtăşit în copie prezidiului Galiţiei (gal. Landespraesidium) prin decret al Cancelariei Curţii în 13 fevr. 1823, no. 4928”. Motivarea publicării documentului este exprimată în redacţionalul articolului documentar: „Bucovina au ajuns la minutul cel mai hotăritor a[l] modernii sale istorii. Chestia vieţii sale – adecă viitoarea sa poziţie politică – loveşte cu un braţ de fer la uşele soartei noastre şi cere numaidecât soluţiea sa. Acum se şi amestecă cumpănitorii sorţi carii au să rostească asupra ecsistenţei ţerii noastre şi curând, foarte curând – înainte ca ochii nostri sa se deschidă din somn – fiinţa noastră se va hotări poate pentru veci.

În adevăr, acum nu se atinge de nimic mai puţin de cât de tot viitorul nostru, de ecsistinţa noastră naţională şi politică, în scurt, de interesele cele mai scumpe a[le] ţerii noastre. Cu alte cuvinte, în ce fel are să fie viitoarea relaţie a Bucovinei cătră celelalte provinţii-surori a[le] Monahiei Austriei? Are ea să fie o provincie deosebită, precum ea este cunoscută prin mai multe patente şi hotăriri împărăteşti şi care se repetează până în timpurile cele mai noue; are ea, ca provincie deosebită, să fie îndeosăbi organisată şi administrată cu de-aproape privire a împregiurărilor ce-i sunt cu totul prop[r]ii? Sau are să fie întrupată cu altă provincie a Monarhiei şi cu care anume, şi are ea a fi unită cu aceasta pentru veci? Ce este dint-aceste do[u]ă mai bine, mai înţelept, ce este mai folositor pentru frumoasa noastră ţeară? Ce asigurează mai bine viitorul său în privirea politică, în general, şi fericirea, şi materiala sa bunăstare, în particular? Spre a putea respunde la aceste întrebări – îndreptate din toate părţile – cu acea strictă conştiinţă, care nemăsurata importenţie a lor o cere de la noi, trebuie mai întâi să începem cu o scurtă descriere istorică a ocărmuirei Bucovinii până acum şi a consecvenţiilor ce aceasta au avut pentru ţeară.

Noi începem cu publicarea actului prin care Bucovina au trecut cătră Austria, care, deşi este atât de important pentru istoriea ţerii noastre, însă până acum au fost cu totul necunoscut unui public mai mare”[19].

[19] *Ibidem*,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

„«Bucovina». Gazetă românească pentru politică, religie şi literatură. Romänische Zeitung für Politik, Kirche und Literatur" întreţine, începând din 1849, un foileton literar „foarte îngrijit"[20]. Aici publică, aproape număr de număr, Vasile Alecsandri, care lucrează „cu aceeaşi râvnă cu care [a lucrat] pentru «Propăşirea»", pentru „ca foaia Bucovinei să devie cel mai bun organ al respândirii ideilor frumoase printre români"[21]. De interes aparte sunt studiile *Tradiţii populare româneşti*, (I, 8, 26 noiembrie/8 decembrie, p. 57–60; I, 9, 3/15 decembrie 1848, p. 67–70); *Poezia populară a românilor* (II, 32, 30 septembrie/12 octombrie 1849, p. 177–180), precum şi serialul *Cântece poporane romanesci* (începând cu anul II, nr. 33, 7 /19 octombrie 1849, cu intermitenţe, până în anul III, la nr. 51–52, din 12–24 iulie 1850). Textele de aici sunt marcate în fiecare număr cu cifre romane, de la I la XII, sunt: *Codreanul* (III, nr. 33, 7/19 oct. 1849, p. 181–183), *Păunaşul codrilor* (III, nr. 36, 28 oct./9 nov. 1849, p. 205), *Toma a lui Mosiu* (III, nr. 2, 13/25 ianuarie 1850, p. 7–8), *Sburătoriul* (III, nr. 6, 1/13 febr. 1850, p. 27), *Şerb Saracul* (III, nr. 8, 8/20 febr. 1850, p. 35–37), *Mieoara* (III, nr. 11, 18 februarie/2 martie 1850, p. 51–52), *Mihu Copilul* (III, nr. 20, 22 martie/3 aprilie 1850, p. 86–88), *Balaurul* (III, nr. 33–34, 10–22 mai 1850, p. 133), *Turturica şi cucul* (III, nr. 45–46, 21 iunie/3 iulie 1850, p. 157), *Sialga* (III, nr. 47–48, 28 iunie/10 iulie 1850, p. 161), *Inelul şi năframa* (III, nr. 51–52, 12/24 iulie 1850, p. 169).

Publicând studiul lui Vasile Alecsandri *Poezia populară a românilor*, alcătuit din patru părţi, redacţia îl numeşte pe acesta, într-o notă de picior, fără a-i trece însă numele, „unul din cei mai geniali poeţi" ai „naţiei române", „pe care noi ne ţinem de fericire a-l numi între amicii noştri", mulţumindu-i pentru „onorătoarea şi mult preţuita conlucrare", printr-un „public omagiu", în semn de preţuire sinceră a „frumosului geniu poetic" şi a „zelului [său] naţional"[22].

Iraclie Porumbescu publică, tot aici, *Buchea şi litera*, „fabulă adevărată" (III, nr. 10, 15/27 febr. 1850, p. 45–46), *Lui Iancu*, versuri care au făcut carieră în epocă, circulând mai ales în Transilvania ca imn (III, nr. 13, 25 febr./9 martie 1850, p. 57), balada *Ieremia Movilă şi sahastrul seau Altariul Monastirei Suceviţia* (III, nr. 29, 22 apr./4 mai 1850, p. 121–122), poetizare romantică a unei legende din popor, „revăzută şi îndreptată" de Vasile Alecsandri, învederând un iscusit versificator: „Precum al mărei valuri / Câteodată năbuşesc / Şi eşind din a lor maluri / Holde, ţarini nimicesc: / Aşa oardele barbare / În Moldov-acum întra / Şi creştinele-i hotare / Greu, amar le-amerinţa. // Ieremiă, Domnul ţărei / Veste-ndată au luat, / Şi la armele scăpărei / Toată ţara-au rădicat: / Pe Suceavă el adună / Mult-vitejii săi români:– / Dar ei toţi sunt numa-o mână / Contra mii şi mii păgâni. // Duşmanii cu-a lor turbare / Tot ce-i sânt bajocoresc: / Prunci, bătrâni a lor scăpare / Caută dar

[20] „Bucovina", anul III, nr. 57, 6/18 august 1850, p. 181.

[21] Vasile Alecsandri, scrisoarea către Alexandru Hurmuzaki, din 12 mai 1849, în volumul *Cele mai frumoase scrisori*, text ales şi stabilit, traducere, prefaţă, tabel cronologic, note şi indici de Marta Anineanu, Bucureşti, Editura Minerva, Colecţia „Biblioteca pentru toţi", 1972, p. 55–56.

[22] „Bucov

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

n-o găsesc: / Foc, omor şi pustiire / Pretutindeni se lăţeşte, / Vai, durere şi peire / Bietei ţări i se găteşte! – // «Fiă-ţi milă, Doamne sfinte; – / Fiă-ţi milă de români! / Nu lăsa ca crude ginte / Să-mpileze pe creştini! / Nu lăsa ca-n biata ţeară / Pe-al Moldovei scump pământ / Să se-nalţe în ocară / Al sclăviei monumânt!»"[23]

Mai colaborează la „Bucovina", uneori fără să semneze, Gheorghe Sion, Vasile Pogor, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu. Alteori redacţia (re)publică creaţii semnate de Costache Conachi, Vasile Cârlova, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu (*Prefaţa Gramaticii* sale de la 1828), Andrei Mureşanu.

Dintre creaţiile în versuri ale colaboratorilor din Moldova reţinem două texte, ilustrative în opinia noastră pentru imaginarul epocii şi totodată pentru opera cultural-naţională înfăptuită de acest periodic bucovinean. Textele aparţin lui Gheorghe Sion (născut în 22 mai 1822, în Mamornița şi decedat la Bucureşti, în 1 octombrie 1892, autor de versuri, traducător, memorialist, refugiat la 1848–1849 în Bucovina).

Cel dintâi, *Poetul şi musa*, este subîntitulat „respuns la respuns" şi face parte din manuscrisul *Panorama Moldovei*: „«Mă îndemni să cânt, o, musă! / Zici să cânt cum am cântat / Şi să uit că pe-a mea buză / Amărămea s-a jucat; / Dar nu mă întrebi, iubită, / Oare am putut uita / Vijelia cea cumplită / Ce speranţele-mi sfărma? / Şi crezi tu că de-aş cânta / Cineva m-ar asculta? // Tu prezici pentru-a mea liră / Viitoriul aurit; / Dar nu vezi cum se resfiră / Timpul cel nenorocit? / Laurele pentru mine / Nu au loc, nici le doresc: / În Moldova, de-ar fi bine, / Eu la altă nu gândesc! / Dar crezi tu că de-aş cânta / Rău-n bine s-ar schimba? // Ce-mi arăţi munţii cu turme, / Cu fetiţe şi păstori? / Nu vezi că eu calc pă urme, / Unde-acum nu mai cresc flori? / Nu vezi florile abătute / De al Nordului vânt greu / Şi speranţele perdute / Cum ne sfâşie mereu? / Şi dar crezi că de-aş cânta / Soarta lumei s-ar schimba? // Zici că patria nu pere: / O, nu, nu! o ştiu şi eu; / Ba ea încă drepturi cere, / Căci ea crede-n Dumnezeu! / Dar ştii că ideea vine / Ca un fulger din senin, / Şi aruncă în suspine / Pe cel ce-are doru-n sin. / Dar crezi tu că de-aş cânta / Fericire îi voi da? // Zici că România are / Pe ceri încă steaoa sa; / Dar o ştiu... şi mie-mi pare / Că de-acum ne-a lumina. / Mumele române toate / O arată la copii, / Şi copiii nu se poate / Să n-o-arăte l-al lor fii. / Dar crezi că de n-oi cânta / Steaoa s-ar întuneca?» // Musa pe poet ascultă / Şi-nceteaz-a-l mai certa; / Ear poetul cu mai multă / Poftă-ncepe a striga: / Românie, Românie! / Mult ai tu să lăncezeşti / În această agonie / Întru care te găseşti? / Musă, musă, nu-nceta / Pe români a-i deştepta!"[24]

Cel de al doilea text se întitulează *Trebile noastre* şi este surprinzător, în unele privinţe, dacă lectura ori relectura noastră nu ar omite paradigma culturală a epocii din care vine, situată într-o tradiţie la noi, de la Vasile Alecsandri până la

[23] „Bucovina", anul III, nr. 29, 4 mai 1850, p. 121. Datată Sucevița 1848, poezia este semnată Ir. P.

[24] *Ibidem*.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

Constantin Tănase, şi nici „metafora bântuirii textuale" despre care scrie Matei Călinescu, în pofida scăderilor estetice ale creaţiei (de fapt, toate textele de aici ar trebui privite mai întâi ca „documente" ale epocii şi abia după aceea sub aspectul realizării lor estetice): „Toate trebile merg bine, / N-avem ce mai bănui; / Poate zice orişicine / Că n-avem ce mai dori. / Am dorit Sturza să cadă... / A căzut... Ghica e domn; / Ghica ţeara nu o pradă; / Să ne punem dar pe somn; / Zeu! te culcă, măi vecine, / Trebile ne merg prea bine! // Am avut o adunare: / Ne-am tot plâns mereu de ea; / Eac-acuma senat mare / Cum magnaţii o doria. / Ce idee minunată! / Ce mai de-mbunătăţiri! / Ţeara nu-i representată, / Dar acestea-s propâşiri. / Ce zici, măi frate vecine, / Nu merg trebile spre bine? // Supt a Sturzei cârmuire / De ministri-i ne plângeam, / Căci oricare asuprire / De la dânşii o simţiam. / Cine sunt ministri-acuma? / Dintre-ai Sturzei oari nu sunt? / Măi vecine, lasă gluma: / Spune drept, nu am cuvânt? / Dar tu rizi, frate vecine, / Parcă trebile nu-s bine! // Ne plângeam sub Sturza, frate! / Că ne-ncalecă cei mari, / Că cei slabi nu au dreptate / Când se-nhaţă cu cei tari; / Dar acum cine nu ştie / C-avem şi aristocraţi, / Şi că-n aristocraţie / Mulţi se-ndeasă nechiemaţi? / Spune drept şi tu, vecine, / Nu trag trebile a bine? // Când era domn Sturza-n ţeară / De străini ne tânguiam; / Cum că ţeara o să peară / Totdeauna ne-ngrijiam; / Dar-acum nu-s patrioţii / Gata toţi a o scăpa? / Seau tu crezi că fanarioţii / Sunt plecaţi a o trăda? / Eu aş zice, măi vecine! / Cum că trebile merg bine. // Şi-apoi ce ne mai lipseşte? / Boerescul a scăzut? / Viitoriul nu zimbeşte? / N-avem scoli cum am avut? / N-avem legi pentru censură? / Jandarmii nu ne-ngrozesc? / Mai avem cuvânt de ură / Pe cei ce ne cârmuesc? / Spune, spune, zeu! vecine: / Nu ne merg trebile bine?"[25]

Tot la *Foileton*, ziarul face loc unei cronici muzicale, după ştiinţa noastră, cea dintâi de acest fel, publicată în presa românească din Bucovina: *Concertul demoaselei Iulia Goldberg*, semnată C[26].

În paginile gazetei „Bucovina" apar uneori şi materiale insolite, cum este cazul unor interesante *Observări meteorologice în Cernăuţi* (III, nr. 7, din 4/16 februarie 1850, p. 34; III, nr. 8, din 8/20 februarie 1850, p. 40). Alcătuite sub formă de tabel, acestea se referă la intervalele 20–29 ianuarie, 31 ianuarie – 3 februarie 1850 şi prezintă observaţii efectuate pentru orele 6, 14 şi 22.

De la numărul 7, din 25 martie/6 aprilie 1848, periodicul „Bucovina" tipăreşte la sfârşit reclame. Puţine şi sporadice, la început, acestea ocupă începând cu numărul 23, din 29 iulie/10 august 1849, spaţii mai mari. Fără să apară în toate numerele, reclamele se tipăresc mai cu seamă în limba germană. Unele apar şi în limba română, cum este, de exemplu, *Înştiinţare de prenumerare la un vorbariu german-român*, care face publicitate pentru vocabularul alcătuit la laşi de către dr. F. Teodor Stamati (II, nr. 39, 18/30 noiembrie 1849, p. 244 ; II, nr. 45, 30 decembrie 1849/11 ianuarie 1850, p. 292), precizând piaţa de desfacere a lucrării: laşi, Galaţi, Brăila, Cernăuţi, Braşov. În această reclamă, tipărită la

[25] *Ibidem*, anul III, nr. 24, 5/17 apr. 1850, p. 101.

[26] *Ibidem*,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

Cernăuţi, Teodor Stamati[27] scrie din Iaşi la 9 noiembrie 1849: „Cheia unei limbi este gramatica, iar cămara, magazia în care se păstrează în orăndui[r]e elemintele ce compun limba este vorbariul, lesiconul, vocabulariul, cuvăntariul sau orişicum

[27] Teodor Stamati (1812 – 13 decembrie 1852, Iaşi). Născut în familia unui preot dintr-un sat din Moldova, face studii strălucite la Gimnaziul Vasilian de la Trei Ierahi (1828–1832), unde, după absolvirea cursului pregătitor, devine institutor (1833). Îşi continuă studiile la Viena (1834–1837), ca bursier. Aici urmează cursuri de matematică, fizică, chimie, ştiinţele naturii şi filosofie, obţinând titlul de doctor în filosofie şi artele frumoase, în 1838, după care face călătorii în Franţa şi Germania. Revenit în ţară, este, între altele, repetitor la un pension, corector la revista „Albina românească", profesor la Şcoala Vasiliană, profesor de „înalte matematici", fizică teoretică şi experimentală la clasele superioare de la Academia Mihăileană". Membru în Comitetul academic şi paharnic (din 1843), conservator al colecţiilor de la Societatea de Medici şi Naturalişti, director al Şcolii de Fete de la Sfântul Spiridon, conducător al trupei româneşti de teatru în stagiunea decembrie 1839 – martie 1840. În 1840, înfiinţează la Academia Mihăileană primul laborator de fizică experimentală de la noi. Inspector şcolar, susţinător, într-un memoriu întocmit în 1845, al îmbunătăţirii organizării învăţământului din Moldova. Profesor de ştiinţele naturii la Gimnaziul Internat de Băieţi (1851–1852). În scurta sa viaţă, Teodor Stamati publică mai multe manuale şcolare, toate ilustrând o „însemnată contribuţie de autor didactic": *Abeţedarul franţezo-românesc* (1833), *Geometria dupa Kries, Fizica experimentala dupa Muncke, Fizica populară, Manual de istorie naturală* (1841). *Fizica elementară pentru clasele colegiale din Prinţipatul Moldovei* (1849) este unul dintre primele noastre manuale originale de fizică, iar *Dicionaraş românesc de cuvinte tehnice şi altele greu de înţeles* (1851, cu o ediţie a II-a, postum, în 1856), este considerat cel dintâi în domeniu. *Vocabulariu de limba germană şi română* (1852) se bucură de o bună primire mai ales în Transilvania. Teodor Stamati face parte din grupul de redactare a primului dicţionar enciclopedic românesc, *Lexicon de conversaţie*, din care s-a tipărit o singură fasciculă, în 1842. Buna cunoaştere a unor limbi străine stă la baza preocupărilor sale lexicografice. Aici autorul învederează siguranţă şi simţ al limbii ce se reflectată mai cu seamă în activitatea de adaptare a neologismelor. Pentru prodigioasa activitate pe tărâmul fizicii este considerat „ctitor al fizicii elementare" de la noi. Membru al Societăţii de Medici şi Naturalişti din Principatul Moldovei. Pătruns de spiritul epocii şi avându-l ca model pe Gheorghe Asachi, Teodor Stamati este interesat de literatură şi folclor, scrie poezie ocazională şi articole de popularizare ştiinţifică în diverse periodice („Albina românească", „Gazeta de Moldavia", „Icoana lumei", „Povăţuitorul sănătăţei şi a economiei", „Zimbrul", „Jurnalul de Galaţi"), polemizează cu Mihail Kogălniceanu. Povestirea sa *Un vis: cine de ce se teme nu scapă*, satiră la adresa justiţiei corupte, apare la Braşov, în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" (1849). Pentru a îmbogăţi repertoriul teatrului românesc din Moldova, traduce comedia *Nepotul răposat* de August von Kotzebue, reprezentată la Iaşi, în decembrie 1845. Contribuţia sa de folclorist este ilustrată de colecţia *Pepelea sau trădiciuni năciunare româneşti* (1851), cea dintâi de acest gen în folcloristica românească. Teodor Stamati este interesat aici de credinţe populare despre curcubeu şi fiinţe fantastice, numite „belciugari", care îi pedepsesc pe copiii cei răi, de cimilituri şi jocurile de copii, de obiceiuri de Crăciun şi Anul Nou. Tot în această colecţie publică o povestire despre ibovnicul stăpânei pedepsit de sluga şireată şi o snoavă despre porcul închis în biserică. Pentru acest precursor al folcloristicii noastre moderne, „trădiciunile", adică tradiţiile populare, sunt „o oglindă în care agerul istoric zăreşte trecutul unei naţii" şi mărturii pentru „întregul caracter al unui popor": „Din aceste trădăciuni putem încheia despre originea şi despre feliuritele trepte de cultură sau de barbarie, despre multe prefaceri şi strămutări locale, despre limbă, obiceiuri şi religiune, cu un cuvânt, despre întregul caracter al unui popor". Vezi, între altele: Algeria Simota, *Teodor Stamati*, în *Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900*, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979, p. 806–807; Iordan Datcu, *Dicţionarul etnologilor români*, vol. II, Bucureşti, Editura Saeculum I. O., 1998, Colecţia „Orizont enciclopedic", p. 220; *ro.wikipedia.org/wiki/**Teodor Stamati***; *www.ro.biography.name/fizicieni/17.../198-**teodor-stamati**-1812-1852*; *www.*

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

cineva a-l mai numi. Între limbele clasice moderne, germana încă ţine locul cel întâi. Românii şi germanii stau astăzi în mai multe privinţe în strânse legături, comunicaţiea deci între aceste do[u]ă limbi este o trebuinţă simţită de ambe părţile. Spre a înlesni dar relaţiile directe acestor do[u]ă naţii între dânsele, îmboldit către aceste de mai mulţi amici, am întreprins ostenicioasa lucrare a unui vorbariu într-aceste do[u]ă limbi. Pe lângă ostineală se cere însă şi cheltuiala destul de însemnată pentru tipărire. Subtînsemnatul, în încredere în onoratul public doritoriu de asemene[a] carte neînfiinţată până acum, se adresă către dânsul cerând sprijinire materială din parte-i; drept care deschide o prenumeraţie întâi pentru vorbariul german-român, subt următoarele condiţii..." (p. 244, 292).

Dintre toate reclamele tipărite de gazeta „Bucovina" una se distinge prin apropierea de caracteristicile discursului publicitar clasic, o aleasă realizare artistică, precum şi o limbă îngrijită. Înştiinţarea este tipărită şi în traducere germană. Se publică şi în numărul din săptămâna următoare. O reproducem integral în anexe.

Reclamele din 1850 sunt mai numeroase, diverse şi uneori ample, ilustrând un proces evident de constituire a speciei ca discurs publicitar, complementar, în presa românească din Bucovina.

Un capitol distinct în economia lucrării noastre îl rezervăm prezentării unor corespondenţe, reportaje şi cronici din acest periodic, care, ca „documente" ale epocii, ne oferă date şi informaţii referitoare la Bucovina şi bucovinenii din secolul al XIX-lea – tema sesiunii noastre de referate şi comunicări din acest an. Dintre corespondenţele externe, tipărite în coloanele periodicului „Bucovina", în mod special o reţinem aici, fragmentar, într-una din anexe, pe cea întitulată *Crisa „Bucovinei"*, publicată în ianuarie 1850.

Zilele de cumpănă, seceta („nerodnicia anului"), „pustiirea lăcustelor şi holera", „feliuritele îmbuimăciri şi nemilostiva despoiere" a oamenilor sărmani, „foametea cumplită", spectrul altor „cumplite epidemii", imensa „nevoie obştească" din târguri şi de de la ţară, pe care „amar o simte fiecare stare", prăbuşirea creditului şi ruinarea negoţului („totala împedecare a alijverişului"), lipsa de muncă a meseriaşilor, „nespusa scumpete a mijloacelor de hrană", „nemăsuratele preţuri a[le] lucrului", nesiguranţa vieţii în regiunile muntoase, de graniţă cu Transilvania, ceremonii religioase şi civile, mari evenimente istorice şi evenimente locale, strălucite baluri şi întâmplări diverse conturează imaginea unei epoci şi a unei societăţi pline de viaţă şi de pitoresc. În anexe, dăm textele ilustrative, aranjate în ordine cronologică.

„Bucovina", primul ziar din provincia noastră, răspândeşte ideile democratice şi liberale ale epocii şi se distinge prin spiritul său critic faţă de realităţile provinciei, „faţă de stările din Ardeal şi, mai ales, din Moldova"[28], îndeplinind o

[28] Constantin Loghin, *op. cit.*, p. 86. Vezi şi Ion I. Nistor, *Mişcarea revoluţionară în Bucovina şi separarea de Galiţia*, în volumul *Istoria românilor*, vol. II, ediţie îngrijită de Florin Rotaru, Bucureşti, Editur

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

remarcabilă operă culturală şi naţională. „Bucovina" – scrie N. Iorga – „ajunge a fi şi o revistă literară cum nu mai era alta, un fel de urmare a «Daciei literare» de odinioară"[29]. Această „revistă noauă pentru toată cultura românilor" reprezintă, aşa cum scrie şi profesorul Constantin Loghin, „cel mai vizibil simbol al unităţii noastre naţionale"[30], bucurându-se de „călduroasele simpatii" ale „publicului din toate ţerile româneşti"[31].

Pornind de la comunicarea *Periodicul „Bucovina" (1848–1850) şi opera sa cultural-naţională*[32], studiul nostru reprezintă, într-o altă rânduială, însă, un omagiu închinat cu modestie redactorilor-responsabili Gheorghe Hurmuzaki (17 septembrie 1817 – 13 mai 1882) şi Alexandru Hurmuzaki (16 august 1832 – 20 martie 1871), membru fondator al Societăţii Academice Române (22 aprilie 1866), precum şi lui Iraclie Golembiowski-Porumbescu (9 martie 1923 – 13 februarie 1896), secretarul de redacţie al gazetei cernăuţene, în preajma împlinirii a 190 de ani de la naşterea sa, în contextul mai larg al bicentenarului naşterii lui Eudoxiu Baron de Hurmuzaki (29 septembrie 1812–10 februarie 1874), membru titular al Societăţii Academice Române (2 august 1872), dar şi la aniversarea pe care o consemnează în istoria sa de numai două decenii Institutul „Bucovina" al Academiei Române (2012) şi periodicul său ştiinţific „Analele Bucovinei" (2014).

ANEXA 1

Înştiinţare

„La 1 iunie 1849, încep băile de apă rece în etablisemântul din Lăpuşna al ducatului Bucovina. Acest loc se află departe de oraşele cele mari, el are o poziţie romantică şi este încunjurat de munţi acoperiţi cu plăcute, cele mai feliurite producte din lumea plăntelor. Acest loc, ce e despărţit de ceealaltă lume, se pare în adevăr a fi hotărit de natură ca un loc de odihnă după ostenelile vieţei şi a ne sluji ca să tragem nouă puteri pentru următoriul curs al vieţei noastre. El este un feliu de colonie ce cuprinde Institutul băilor, 15 case pentru înlocuirea [cazarea] oaspeţilor, cu 4, 5 până la 8 odăi şi un otel. Toate aceste zidiri se află pe o cămpie între munţi; această cămpie este tăiată de repedele curs al pruntosului Siret. Aice este locul unde întâlnim natura cea adevărată, cea curată, cea nestricată, de care nevoile noastre cele artificiale, cele stricăcioase ne ţin prea departe. Am dar sigura speranţă că mulţi vor afla în acest institut alinare şi măngăiere în suferinţele lor. Căci subtiscălitul, după ostenitoare cercetări în secretele artei medicale şi după o esperiinţă de zece ani în metodul curei de apă, dobândi convingerea că afară de natură nu este alt feliu de doftor, şi afară de cura de apă nu se află altă cură mai adevărată şi mai temelnică, dacă ea numai va fi aplicată potrivit deoscbitelor boale, puterilor persoanei, gradului temperaturei şi al timpului ei. Apa este în stare a vindeca, în general, toate boalele, chiar acele mai grele, ba încă şi oftica începătoare (căci ea – apa – constituă elementul

[29] N. Iorga, *Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-lea, de la 1821 înainte. În legătură cu dezvoltarea culturală a neamului*, vol. III, Bucureşti, 1909, p. 20.

[30] Confer Constantin Loghin, *op. cit.*, p. 85.

[31] Vezi nota redacţională din anul III, nr. 3, 20 ianuarie/2 februarie 1850, p. 13.

[32] Comuncare susţinută în cadrul Conferinţei ştiinţifice internaţionale „Bucovina şi bucovinenii în secolul al XIX-lea. Tradiţionalism şi modernitate", cea de a XX-a sesiune anuală de referate şi comunicări a Ins rie 2012.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

cel mai însemnătoriu al trupului nostru), ea însă nu vindecă toate gradele de boală; căci acolo unde (obicinuit, prin cura greşită) un organ oarecare este atât de nimicit încât nu-şi mai poate îndeplini funcţiile sale, sau unde boala au predomnit atât de mult asupra puterilor organice, încât au şi urmat o soluţie parţială a trupului, acolo nu vindecă apa, deşi aduce oarecare alinare în suferinţă. Din contra, băile minerale de orice soiu sunt totdeauna stricătoare; eale [ele] produc câteodată o alinare aparentă, dar niciodată îndelung ţiitoare. Întrebuinţarea lor pe lung timp slăbeşte vasele limfatice şi usuc[ă] canalul nutritiv, de unde se naşte învârtoşare (obstructio), grea mistuire şi, în sfârşit – precum am văzut multe esemple – resultă urmările cele mai întristătoare. Pe lângă această cură se orânduesc pentru câteva persoane şi băi de zăr. Preţurile: 1) O odae de locuit câte 15, 20 şi 30 cruciari S.M.; 2) Mâncare de dimineaţă, compusă de lapte sau o supă cu semlă sau pâne, apoi prânzul, compus de 4 feliuri de bucate şi cina, compusă de 1 sau 2 feliuri, 50 cruciari S.M.; 3) Băi de tot feliul, ce se rânduesc după natura boalei, 20 cruciari S.M.

Anton Godlevski, director al Institutului"[33]

ANEXA 2

Dorna, [octombrie/noiembrie 1848]

„Mandatarul cameral de la Dorna, D. Stromaier, obiectul a lungi şi amare tânguiri, făcute în curs de mulţi ani de răzeşii Câmpulungului Moldovinesc şi repetate fără folos la toate micele şi înaltele instanţii, a căruia fapte D. Miron Ciupercovici, deputatul la Parlamentul de Viena, le-au publicat într-o deosebită broşură şi au supus-o înaltei Cameri, spre mijlocirea numirei unei comisii de cercetare riguroasă şi nepărtinitoare, D. Stromaier, zicem, s-au isgonit cu ruşine din casă-şi şi ogradă de către comuna Dornii, care îşi văzuse respinse toate rugămintele şi stăruinţele de a i se rădica acest funcţionar-tiran. Această întâmplare, pre care până şi copiii ar fi putut să o privadă, judecând după vechia animositate ce domnia în toţi munţii moldoveneşti asupra acestui mandatar cameral, nu dovedeşte o prea mare prevedere din partea administraţiei camerale de care acest D. Stromaier atârnă. Tot aşa de puţin socotim că au căştigat stima şi popularitatea acestii autorităţi, care, cu orice preţ, vreia [vrea] a păstra în locul său pre acest urit şi uricios funcţionar. Dorim ca morala care se trage din aceasta să nu rămâie perdută pentru mai sus-numita administraţie"[34].

[33] *Înştiinţare*, în anul II, nr. 14, 13/25 mai 1849, p. 76; anul II, nr. 15, 20 mai/1 iunie 1849, p. 80. Pentru întregirea cunoaşterii şi bucuria „dialogului artelor", vezi şi reproducerea după acuarela lui Franz Xaver Knapp *Lopuşina, institut de scalde* din albumul *Illustrierte Bukowina*, Erläuternder text von E. R. Neubauer ins Rumänische von J. Mitkiewicz übersetz, Wien, Reiffenstein & Rösch, 1857, tipărit ulterior la Viena, în 1874. Foaia cu acuarela 17 din acest album apare fără indicarea artistului litograf şi reprezintă „vederea băilor de altădată din satul Lăpuşna, jud[eţul] Storojineţ, un peisaj cu dealuri împădurite, în valea cărora sunt înşiruite, sobre şi curăţele, case uniforme pentru adăpostirea vizitatorilor acestei băi, de mare renume pe vremea aceea. Pe coasta de deal, din dreapta, cântă un taraf de lăutari, starostele îmbrăcat în haină moldovenească, cu antereu şi fes în cap, zicând din vioară, cobza, naerul şi basul ţinând hangul. Doi vizitatori ascultă, fumând cu tihnă din ciubuce. Mai în fund, la dreapta, lângă un izvor ce curge dintr-un jgheab, la umbra unor arbori, un mic grup de vizitatori", cum scrie Petru Luţa în studiul său *Bucovina văzută de F. X. Knapp*, publicat în „Revista Bucovinei", Cernăuţi, anul I, nr. 12, decembrie 1942, p. 76. Pentru întreaga problematică a albumului, vezi şi Vasile I. Schipor, *Franz Xaver Knapp (1809–1883) şi „Bucovina [sa] ilustrată". 200 de ani de la naşterea pictorului bucovinean*, în „Analele Bucovinei", Rădăuţi – Bucureşti, anul XVI, nr. 1 (32), ianuarie – iunie 2009, p. 11–30.

[34] „Bucov

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

ANEXA 3

Cernăuţi, 16 febr[uarie] [1849]

„După înştiinţări sigure, s-au hotărât reorganisarea politică a Galiţiei şi a Bucovinei. Galiţia de acum nu va avea 18, ce numai 5 ţănuturi, care se vor numi presidenţe ţănutale şi dintru care 3 vor fi în partea cea aşa-zisă rutenică, cu scaunele la Lemberg, Stanislav şi Tarnopol; partea polonă a Galiţiei va cuprinde 2 presidenţe, a cărora scaune vor fi la Rzeszow şi Cracovia. Bucovina va forma o deosebită prisidenţă cu scaunul la Cernăuţi. Posturile deregătoriilor ţănutale (sau căpiteniilor de ţănut, Kreishauptmannstellen) se desfiinţează şi presidenţii ce se vor numi în loc vor fi îmbrăcaţi cu o autoritate mai mare, amăsurată întinderei ţănuturilor sale. Minesteriul din Lăuntru [Ministerul de Interne] au şi provocat pe guvernul ţerei de a-i supune, până la 15 maiu, proecte pentru denumirea presindenţilor de ţănute"[35].

ANEXA 4

Cernăuţi, 2 martie [1849)

„Starea locuitorilor între Prut şi Nistru este vrednică de toată jalea. Nevoea şi miseria au ajuns acolo la un grad înfricoşat. Pre emancipaţii locuitori, în partea aceea mai mult ruteni, despre o parte nerodirea anului trecut, pustiirele lăcustelor şi holera, despre ceealaltă parte nefericita lene de lucru, feliuritele îmbuimăciri şi nemilostiva despoiere a lor, prin mârşăvia îmblătorilor scriitori, şi mai ales prin deputaţii lor ţărani (ticălosul Cobeliţa, Morgaş şi Criste) făcându-le făgăduinţile cele mai nemăsurate, i-au adus la o stare atât de tristă, încât puţina lor pâne de mult au fărşit-o, vitele şi le-ai vândut cu preţ foarte mic, spre a-şi cumpăra pâne sau le-au pierdut în mare număr din lipsa nutreţului şi acum, lipsiţi de toate, sunt jărtfiţi fără ajutor grozăviilor unei foamete cumplite.

În unele locuri locuitorii, de mai multe săptămâni, se hrănesc cu paie hăcuite sau ghindă măcinată şi cu făină de păpuşoi amestecată, sau fierb ceocălăi de păpuşoi în apă, spre a-şi ţine vieaţa cu acest feliu de băuturi. Şi dacă nevoea acum este atât de mare, apoi de-acum înainte mult mai mare străşnicie se poate previdè. Cumplite epidemii se vor ivi, pământurile din lipsa sămânţei şi a vitelor nu se vor putè lucra şi mii de nevoieşi, care acum încă ar scăpa de moartea moamei, mai târziu vor cădè ca jărtve fără scăpare de nu li se va da ajutoriu grabnic şi îndestulătoriu. Însă în ce feliu li se poate ajuta? Chemarea din partea autorităţei politice cătră mila obştească pentru dări de ajutorinţe în bani, care o-am încunoştiinţat în nr. 5 al gazetei acesteia, deşi s-au dat cu scopul cel mai binevoitoriu, ne temem că puţin va ajuta. Aceia, cătră care ea se adresază, au însuşi nevoie de ajutoriu. Nevoea este obştească, atât în târguri cât şi la ţară, amar o simte fiecare stare. Cei avuţi sunt fără bani, creditul s-au pierdut, negoţul este ruinat, meseriaşii n-au ce lucra şi locuitorii târgurilor, din pricina aceasta şi a nespusei scumpete a mijloacelor de hrană, de tot s-au sărăcit, de vreme c[e] propietarii, la a cărora iubire de oameni mai vărtos se adresază chiemarea autorităţei politice, prin rădicarea veniturilor urbariale, fără a fi încă despăgubiţi, prin nerodire şi prin nemăsuratele preţuri a[le] lucrului, care în multe locuri au covărşit preţul secerişului din anul trecut, şi prin totala împedecare a alijverişului, de să poate, se află într-o mai mare nevoe, care, de nu se va deslega în scurt [timp] şi printr-un mod îndestulătoriu causa dispăgubirei, şi, de nu va fi industria agriculturei în curând sprijinită prin institute de credit, va pierde nenumărate familii.

Pungile stărilor ce se numesc avute, atât în târguri cât şi la ţară, sunt deşarte, cu atât mai mult fiind[că] micul lor cuprins au fost tocmai în anul trecut cerut şi întrebuinţat pentru mii de scopuri

[35] *Ibidem.*

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

publice mai mult sau mai puțin folositoare. Nevoea lăcuitorilor de la țară este prè mare spre a putè fi ajutorată îndestul prin milostivirea privată, mai vărtos într-o vreme atât de nefavorabilă. Soma prin aceasta adunată, socotind-o cât de mare, ar fi ca o picătură într-o mare.

Noi cunoaștem numai două chipuri de ajutoriu, unul ar fi când acestor propietari, care au încă puțină pâne și ar avè plecare a împrumuta nevoieșilor lăcuitori dintr-însa, spre a li se întoarce sau în natură sau [în] bani sau prin lucru, li se vor garanta din partea ocărmuirei ținerea [păstrarea] și, de va fi de trebuință, și grabnica ecsecutare a contractelor în acest chip făcute între împrumutătoriu și primitoriu; pentru că ecsperiențile de mai nainte cer neapărat o ast feliu de siguranție, de nu vroește împrumutătoriul, însuș[i] nevoieș, a fi silit a căuta în drumul judecății, care adeseori ține ani întregi averea sa împrumutată. Într-acest chip sute de familii de săteni s-ar putè ajuta și li s-ar da posibilitatea de a-și asigura nu numai pentru acum, ci, primind pâne și pentru sămănat, pe viitorime ecsistența lor. Al doile chip ar fi: grabnică cumpărare de pâne din partea ocărmuirei în Moldova și împărțirea ei cu îmtrumut între acei locuitori pentru care nu ajunge ajutoriul mărginitelor mijloace a propietarilor, în chipul sus pomenit. Aice nu este vorbă de mai puțin lucru, ce de scăparea a mii de oameni nevoiești de soarta ce[a] straşnică, de înfiorătoarea moarte de foamete. Unde însă nu ajung mijloacele private, acolo statul este îndatorit a scăpa aste feliu de nenorociți de sigura peire.

O mulțime nenumărată de familii de țărani, luptându-să cu ce[a] mai amară lipsă, cu foamea și cu îns[ă]și moartea, întind cu deznădăjduire mânile cerând milă și ajutoriu de la ocărmuire, căriea ei dau rodul muncii lor spre ținerea și fiii lor spre apărarea statului. Putè-o-ar ocărmuirea a rămâne nemișcată și a le refuza ajutoriul cerut?"[36]

ANEXA 5

Cernăuț[i], 9 april [1849]

„Comisia autorității politice aflătoare la Berhomet au împărtășit în 24 martie mai multor dominie [instituții, dregătorii, organe] megieșite, precum că rezvrătitoriul Cobelița au făgăduit țăranilor (ruteni) din părțile munților că la 12 a lunei curgătoare va întra cu insurgenți ungurești în Bucovina, spre a-i face pe țărani domni neatârnați a țării aceștiea. Vorbele aceste sunt nu numai pretutindene lățite, ce și prin cercetări oficiale întărite. Și, descoperindu-să totodată multe urme cum că Cobelița, împreună cu faimosul, răul Vasili Birla Mironiuc, încă totuși se arată prin munți, îndemnând huțanii a se arma, spre a isgoni cu ajutoriul insurgenților așteptați deregătoriele și oastea din țară, comisia pofteşte dominiele a lua cele mai energioase și potrivite măsuri de poliție"[37].

ANEXA 6

Cernăuț[i], 28 martie [1849]

„Insurgenții unguri făcură earăși o incursie din Transilvania în păciuita [paşnica] noastră țeară. De astă dată, însă, veniră numai până la Poiana Stampei, aproape de graniță. Aceia era şese companii de secui, cu două tunuri, și așa ostășimea noastră, care era numai o companie, trebui să se retragă după o ne-nsemnătoariă luptă, rămâind unul mort și vreo câțiva răniți. Insurgenții, cari poate păţiră asemene pagubă, se retraseră, ducând cu sine 14 boi și vreo câțiva cai. Se vede că ei voiră numai a-și lua proviant, în retragere-și au mai puşcat pre un cuciar (vezeteu)"[38].

[36] „Bucovina", anul II, nr. 8, 1/13 aprilie 1849, p. 43–44.
[37] *Ibidem*, p. 44
[38] *Ibidem*.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

ANEXA 7

Cernăuţi, 11 mart[ie] [1849]

„Sărbătoarea îndoită de o însămnătate istorică a zilei [de] 3 martie s-au sărbat aice prin o solenitate potrevită, pe cât au ertat darea ecscepţională, în care ne aflăm şi îngrijarea publicului nostru despre întâmplările din Ardeal. Muzica şi detunările de salve deschiseră de dimineaţă sărbătoarea. La 10 oare dimineaţa se începu liturgia cu *Te Deum* în beserica catolică şi în cea românească neunită; în această din urmă celebră domnul Episcop diecesan în asistinţa unei numeroase preoţimi, şi domnul protoprezviter şi profesoriu de teologie Popoviciu ţănu un cuvânt amesurat însemnătatei zilei. Besericile era[u] âmplute, autorităţile publice se înfăţoşară în corp, militarii dederă respunzătoarele salve. Seara fu iluminat tot oraşul. Mulţimea numeroasă, pe lângă toată asprimea frigului, se preâmblă până târziu în uliţile strălucit iluminate"[39].

ANEXA 8

Cernăuţi, [martie 1849]

„Autoritatea politică de aice s-au crezut îndemnată de a organiza acum rădicarea gloatelor (Landsturm) şi în Valea Siretului, în districtul Cernăuţului şi chiar până în marginea Besarabiei. Domnul Volfram, colonel-lieutenant în pensie, care era denumit supra-comendant al universalei rădicări, refuză această comandă din causa unor deosebite împregiurări. Aceasta produse generală durere de rău, deoarăce acest vrednic bărbat pentru prea onorabilul său caracter se bucură de stima publică.

În zilele acestea sosiră aici doi tribuni de la rădicarea gloatelor din Transilvania, anume studenţii Popescul şi Lazăr, carii, după ce au venit în Bucovina cu oastea colonelului Urban, voiră a trece prin Moldova şi Valahia cătră patrie-şi, ca să se consânţească şi mai încolo pentru dreapta causă naţională. Ci, durere! că neomenoasa deregătorie de la Folticeni îi împedecară, care, în loc de [a-i] întimpina cu compătimire pre acesti nefericiţi confraţi ai săi, îi prinsă fără niciun temeiu, căci avea pasuri, şi îi trătară în modul cel mai neomenos, până când, mai pre urmă, isbuti Starostia austriacă de acolo de a-i elibera din mânile lor. Noi voim prin aceasta a trage luarea-aminte a guvernului moldovean spre această întâmplare, sperând că acel guvern va cerceta lucrul şi va trage la respundere pre respectiva deregătorie, care nu se ruşinează a se lăsa la aşa înjosite fapte. De almintrele, suntem convinşi că d. agentul austriac va pofti satisfacere de la guvernul moldovean pentru trătarea cea în contra drepturilor popoarelor a cetăţenilor austrieni"[40].

ANEXA 9

Încunoşti[i]nţare

„Prin decret a[l] d. ministru din lăuntru, din 13 mart 1849, Nr. 1619, s-au împărtăşit următoarele:

«După § 1 al actului de *Constituţie* din 4 a l. c., Ducatul Bucovina formează o deosebită Ţară a Coroanei.

Deci dară autoritatea politică din Cernăuţi va forma de acum înainte până la regularea definitivă a deregătoriilor administrative pentru Bucovina Deregătoria Ţării, [care] va purta în această însuşire trebile politice, va corespunde nemijlocit cu ministrul şi va primi de la acest din urmă şi poroncile nemijlocit.

[39] „Bucovina", *ibidem*, anul II, nr. 5, 11/23 martie 1849, p. 31.

[40] *Ibidem*,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

Numai în pricinile de apelaţie, precum şi în acele cazuri în care legile actuale cer neapărat hotărirea lor despre guvern, lucrările au, deodată şi numai până la organizarea dregătoriilor, a se împărtăşi guvernului din Lemberg».

Despre aceasta se încunoşti[i]nţează toate deregătoriile locale.

De la k.r. şef politic al Ducatului Bucovina

Cernăuţ[i], 23 mart 1849 Eduard Ba[c]h, k. k. consilieriu de guvern şi şef politic"[41].

ANEXA 10

Cernăuţi, 29 martie [1849]

„Provincia noastră iea [ia] o faţă din când în când mai belicoasă. Pregătirile, spre sigurarea şi apărarea pacinicei noastre provincie, despre o năvălire a insurgenţilor ungureşti din Transilvania sau din Maramoroş, capătă, după putinţa mijloacelor de faţă, din zi în zi mai mare lăţire. Institutul puşcaşilor de munte, care au să ocupe toată lungimea marginei Bucovinei în contra Ungariei şi Transilvani[ei], foarte tare s-au înmulţit. Punctele cele mai însemnate, în marginea munţilor dincoace, sunt ocupate de însemnate trupe. Corpurile Domnului F. M. L. Malkowski şi [ale] colonelul[ui] Urban stau concentrate de la Dorna-Watra puţine ceasuri mai încoace de marginea Transilvaniei. Din altă parte, autoritatea politică pune toată silinţa în organisarea cea cu mare repejune a rădicărei generale (Landsturm). Până acum este rădicată toată Bucovina, cu deosebirea unei mici părţi [de] la marginea Galiţiei. Amploiaţii autoritatei politice, în unire cu cei din mijlocul propietarilor, mândătarilor, ofiţerilor licenţiaţi, funcţionari[i] Camerei, puţini[i] comendanţi [ai] comunelor districtelor şi ai ţinutelor, ciarcă toate satele şi rădică, ce este foarte de lăudat, nu fără cuvenită alegere, pe toţi bărbaţii care pot purta arma, îi înarmează cu puşte, lănci şi coase şi îi pregătescu, după putinţă, spre apărarea vetrei părinteşti. După ce, spre obştească părere de rău, bravul şi mult estimatul colonel Volfram s-au văzut ocazional a pune jos postul de supra-comendant a toatei rădicări generale, aceasta s-au împărţit şi s-au numit pensionatul colonel Ienacachi Dobrovolski cavaler de Bu[c]hental, ca supra-comendant, de la Târgul Siretelui în sus până dincolo de Dorna, la marginea Ardealului, şi fostul colonel de husari Ioan de Calmuţchi, ca supra-comendant [al] celorlalte ţinute. Ce priveşte alegerea colonelului Calmuţchi la acest post atât de onorabil cât şi însemnat, apoi au găsit în public mulţămire generală, ea se însămnează ca o norocită, fiindcă au nimerit pe un bărbat de o bravură militară atât de neîndoită, cât şi de un caracter onorabil, care se bucură de stima şi încrederea ţerii, despre care şi gvardia naţională din Cernăuţ[i] au dat Domnului colonel dovadă de estimă, anume în vremea când l-au ales de supra-comendant a[l] gvardiei naţionale. Cu toate aceste, dorim şi sperăm că ceriul cel binevoitoriu va depărta de ţara noastră ispita şi nu ne va aduce în trista trebuinţă de a vedè pusă în mişcare rădicarea generală spre apărarea noastră.

Un nou patent împărătesc orăndueşte, pentru publicarea legilor, ordinărilor şi a altor decrete a[le] ocărmuirei, întemeierea unei gazete generale pentru legile şi ocărmuirea împărăţiei, în toate limbele obicinuite [folosite], pentru întreaga Monarhie, în Viena; precum şi a unei gazete pentru ţară şi ocărmuire, în limba naţională, cu alăturată traducere germană, în fiecare ţară a Coro[a]nei.

Pe lângă aceste, au eşit, afară de o lege de vânat, ca comentar la constituţia împărăţiei, într-o repede urmare mai multe din cele mai însemnătoare legi organice, precum: legea comunală, legea de tipar; legea de adunare şi de asociaţie. Noi ne rezervăm a împărtăşi în foile viitoare cuprinsul acestor legi, dară pentru acum nu potem tăgădui cum că neaşteptata asprime a îmbelor de pe urmă numitelor legi, şi mai cu deosebire a legei de tipariu, au produs în noi o impresie foarte dureroasă şi întristătoare"[42].

[41] „Bucovina", anul II, nr. 6, 18/30 martie 1849, p. 35.

[42] *Ibidem*,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

ANEXA 11

Cernăuţi, 20 august [1849]

„Presf. Sa D-nul Andreiu Şaguna, episcopul diecesan al românilor de beserica răsăriteană în Transilvania, în trecerea de la Viena cătră Sibiu, sosi aici alaltăieri şi trase în ospiţiu la Preasf. Sa episcopul nostru, Dn. Evgheniu Hacman. În următoarea zi, vrednicul Arhipăstoriu, deşi ostenit de atătea greutăţi, îşi urmă călătoria sa prin Moldova. D. episcop Şaguna încă de la ianuariu a.c. petrecu atăt în Olmiuţ căt şi la Viena numai în causa besericei şi a naţiei sale. Eminentele însuşiri, vaza personală, cum şi cunoscuta-i voinţă curată a[le] acestui arhipostoriu îi dau dreptul atât la recunoştinţa naţiei sale, căt şi la deplina încredere a naltului guvern. Până când naţia română din Transilvania fusese silită a geme, lovită şi încovoiată supt cele mai cumplite lovitue ale sorţei, ea era dedată a-şi căuta singua şi ultima sa mângăiere numai în relege [religie] şi la arhipăstorii aceleiaş[i]. Noi dorim şi astădată din fundul inimei noastre ca episcopul Şaguna să fie pus în stare de a corăspunde în măsură cuvenită la aşteptările fiilor besericei sale, pentru ca acel popor atăt de părăsit, apoi clevetit, iar mai la urmă şi trădat să mai paotă crede odată că desrobirea lui atăt spirituală, căt şi corporală au ajuns a fi adevăr"[43].

ANEXA 12

Cernăuţi, 5 septembr[ie] [1849]

„Eri, duminecă, se sărbă aici cu solenitate în beserica românească a Sf. Treimi *Te Deum* pentru fericita fărşire a resboiului în Ungaria. La liturgia celebrată de episcopul diecesan D. Evghenie Hacman fură toate autorităţile de aice civile şi militare de faţă. O companie din Regemăntul pedestru Baron Sivkovici şi o baterie de tunuri rusască dederă cuviincioasele salve"[44].

ANEXA 13

Cernăuţi, 22 sept. [1849]

„Astăzi au plecat de aici spre a se întoarce în nefericita sa patrie, după o petrecere de mai multe luni în mijlocul nostru, Domnul Georgiu Bariţ, redactorul mult renumitei «Gazete de Transilvania». Barbat puternic în vorbă şi în faptă, patriot luminat şi naţionalist învăpăiat, iubind naţiea sa ca şi întreaga sa patrie, măsurat în cugetările sale politice, neprietin teoriilor utopice, fiind om practic înainte de toate, în soţietate plăcut, amabil în caracterul său nepătat, pilduitoriu ca soţ, părinte şi amic, D-lui lasă la toţi care avură bucuria a-l cunoaşte mai de aproape cea mai sinceră stimă a multelor sale merite şi o vie părere de rău despre pornirea [plecarea] sa. Deşi se zice că «în patria sa nime nu este profet», totuşi ne place a spera că în Transilvania acum va precumpeni un alt proverb care sună [astfel]: «meritului cuvenita sa cunună» şi aceasta cu atăt mai mult, cu căt suntem încredinţaţi că, spre vindecarea dureroaselor răni ale ţerei, spre alinarea naţiilor iritate [agitate] şi spre întemeierea unui fericit viitoriu, conlucrarea şi ajutoriul unui barbat ca Bariţ poate fi numai de cel mai mare folos patriei şi guvernului"[45].

[43] *Ibidem*, anul II, nr. 26, 19/31 august 1849, p. 143.
[44] *Ibidem*, anul II, nr. 29, 9/21 septembrie 1849, p. 163.
[45] *Ibidem*, p. 175.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

ANEXA 14

Cernăuți, 28 marțiu [martie] [1850]

„Junimea studioasă română de la gimnasiul de aice sărbă eri, în 27 acesteia, o zi care-i va rămânea una din cele mai scumpe și mai frumoase prin întregul tâmp [timp] al studiilor sale. Zioa aceasta fu zioa salutării D-lui Aron Pumnul ca profesoriu definitiv pentru limba și literatura română la supragimnasiul [gimnaziul superior] de aice.

Știrea aceasta (de care și pomenirăm în n-rul 18 al foei acesteia) sosi aice în feriele [vacanța] sărbătorilor Paștilor latine, luni deci (eri), după Dumineca Tomei (latine), începându-se earăși prelegerile scolarie, se adună întreaga junime studinte română a gimnasiului de aice împreună cu junii teologi în sala prelesăciunilor asupra limbei și literaturei române, încunjurând cu toții mult amata catedră, pe care se sui D. Pumnul acum ca profesoriu adevărat și rosti unul dintre junii români gimnasiali [un] cuvânt de urare, carele, cu cât era potrivit și frumos, cu atâta dede și foartea mărturie cum că toată bucuria junimei pentru întărirea scumpului și amatului ei profesoriu D. Pumnul e o bucurie pre care o simte și o esprimă însăși inima și însul suflet. Eată că aducem și aice unele din acel cuvânt.

«... Fericiți suntem noi astăzi, noi, carii încungiurăm scumpa aceasta catedră! Fericiți suntem! Și cu noi întreaga noastră patriă Bucovina, ear mai ales Bucovina cea jună!... Noi sărbăm astăzi, ca din o osebită graciă [grație] dumnezeească, înceaputul unei îndoite primăveri, al primăverei anului și al primăverei noastre celei adevărat năciunale. Tu, Doamne, pre carele atâta te estimăm și te amăm cu toții, și carele ne porți acum de un an încoace cel mai scump și mai amat tesaur al năciunalității noastre, și carele ne împlinești lipsa noastră cea mai grea și mai însemnată, carele ne vindeci durerile noastre cele mai simțibile, pregătindu-ne și adevărata fericire năciunală, ne ești astăzi și dăruit pentru totdeauna!... Și cătră tine aducând noi dară mulțămită ceriului și prea bunului nostru Împărătoriu ceriului, pentru că nu fu în causa cea mai sacră atât de favoritoriu, ear Împărătoriului nostru pentru că ne încununâ așa de gracios dorința noastră, cea mai vie și mai profundă, zicem totodată noi, toți junii bucovineni români, să deie ceriul de acum înainte ca să înflorească din ce în ce tot mai frumos catedra aceasta mult prețioasă! Să înflorească subt îngrijirea ta, prea amate învățătoriu; să înflorească și să-și lățească formoasele frupturi [roade] nu numai în întreaga noastră patriă Bucovina, ci și pân' la ultimele margini ale întregii Romanie....!»

După cuvântul acesta, esprimă și un auzitoriu teologial și cleric al Seminariului năciunal de aice sâmțămintele fericitătoarie ale consoților săi, după care întonă un cor de cântăreți (studinți) nou numitului Domn profesoriu un întreit «mulți ani!»"[46].

ANEXA 15

Cernăuți, [2 februariu 1850]

„În 2 februariu [1850] k.n. [stil nou] fu dat în Casa Magistratului al doile[a] bal în folosul învalizilor bucovineni din Regementul de Infanterie Parma și Șivkovicz. Resultatul acestuia trecu peste toate așteptările: cu toate că lumea elegantă, nainte cu o zi, petrecu la un strălucit bal privat până în zioă albă. De mulți ani n-au fost la o serbare publică adunată o soțietate așa numeroasă și strălucită. Largul spațiu al casei noastre magistratuale, ornat foarte după gust, era așa de plin, cât cei ce au venit mai târzior numai cu prea mare anevo[i]e au putut străbate înlăuntru prin deasa mulțime. Stările era[u] toate numeros representate. Frumoasele doamne și domnișoare, într-o numerositate estraordinară, îmbrăcate în vesminte elegante, de varie colori, preîmblându-se în strălucindă luminăciune, traseră asupră-și atintirea ochilor tuturor și însufleți toată sărbarea. Totul înfățoșa un prospect imposant și măreț, care ne aducea aminte de balurile mari vienene [vieneze] ținute spre binefaceri. Un necurmat

[46] *Ibidem*,

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

şir de jucători îşi petrecu în cea mai serină veselie la pătrunzătoriul resunet al musicei până dimineaţa. Este îmbucurătoriu a privi cu câtă căldură îmbrăţoşează publicul nostru orice ideă patriotică şi anume câtă compătimire arată cu toată ocaziunea către fiii Ducatului nostru, carii, părăsind turmele paterne şi jertfindu-se în armia împărătească, pentru patriă, se rentorc cu rane dureroase seau ciunţi [invalizi] şi neputincioşi de a-şi agonisi cele de trebuinţă spre susţinerea vieţii. Pentru aceea, s-au rostit din multe părţi viea [via] dorinţă ca poporăciunei noastre să i se mai dea o dată ocasiunea de a putea conferi [dona] spre mulţirea [sporirea/mărirea] fundului [fondului] întemeiat pentru invalizi"[47].

ANEXA 16

Cernăuţi, [12 aprilie 1850]

„Se fărşesc acum mai doă luni de primăvară şi primăvară încă tot nu-i; zilele sunt reci şi ploioasă, şi numai când şi când se înfurişeşte câte o rază dulce de primăvară pintre groşii şi viscoloşii nouri: – nu cumva vra amara earnă să-şi însiluiască supremaţia ei şi peste biata primăvară, deoarăcă-şi [deoarece-şi] întinde ea marcele sale în contra eternelor legi zodiacale şi până în mezul pacialului [paşnicului] împeriu al lui aprile?...

Sămănăturile cele de toamnă sunt pe la noi mai toate perdute şi pe alocurea trebui să se are şi să se semene de a doua oară. Dauna pricinuită prin aceasta este la noi cu atâta mai mare, cu cât, necultivându-se la noi agricultura cu grâne albe şi în câ[n]tităţi mai mici pentru cât cere trebuinţa comună a întregei ţări –, nimeri această daună pe acei propietari mai mari, cari şi fără aceea se află la noi până acum într-o puseciune care, din pricina neurmatei încă desdăunări, nu se poate numi nicidecum favorinte. Cu zecile şi eară zecile de fălci de semănături cu grâu şi secară le nemici cumplita earnă şi cine ştie cum va mai fi secerişul dintr-aista an!"[48]

ANEXA 17

Crisa „Bucovinei". Iaşi, 6 ianuariu [1849]

„[...] O gazetă românească redasă [redactată] în spirit constituciunal şi năciunal în apropierea Principatelor Româneşti prea protejate au fost de pururе spin în ochii puterei protegătoarie; fiindcă, prin o deasă întâlnire cu ţerile vecine, s-ar putea molipsi Principatele cu ideele şi principiele Europei Apusene, însă prin aceea [că] între ţerile româneşti şi între împărăţia rusească s-ar mări şi mai mult păretele despărţitoriu, spre a cărui dărimare se lucră din partea Rusiei din toate puterile, ear pofta Principatelor de a se asimila cu Rusia ar scădea. «Deci gazeta «Bucovina» să se oprească şi în Austria, ca nu cumva acele idei străine şi neplăcute să puieze şi la graniţa ţerei noastre, să deştepte simţul năciunal şi să ne neliniştească!» Aceasta fu sentinţa propriului potentat de aici [de la cenzură] şi apunerea «Bucovinei» fu hotărită. Curierii sburară de aici la Petersburg şi la Viena cu acusări asupra foişoarei provinţiale, în care zic că ar fi mirosit comunism, soţialism, iacobinism, radicalism, pandacism, demagogism, democratism şi Dumnezeu mai ştie ce; şi principele domnitoriu, îngrozit, arătă slăbiciunea de a îndrepta către principele Şvarţenberg, ministrul-preşedinte din Viena, rugarea ca acesta să oprească neplăcuta gazetă «Bucovina» sau cel puţin să-i împuiă îndatorirea ca de aci nainte să nu mai scriă nemica despre Moldova. Pe când nainte cu vreo zece zile generalul Liders trecu pe aici în ultima sa călătoriă înspecţională, partida rusească ceru şi câştigă înriurincioasa lui conlucrare spre nimicirea unei gazete, care are fruntea de a sta contra năzuinţei lor spre întunerecul de la meazănoapte. Deci pofta de a opri gazete, principală-moldovană şi împărătească-rusică, care se ajută reciproc una pe alta, se sprijinesc şi se re-ntregesc, cere în legătură unită de la ministeriul

[47] *Ibidem*, anul III, nr. 4, 2 ian./6 febr. 1850, p. 21–22.
[48] *Ibidem*.

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)

austriac îndestulare deplină, acesta-i lucru învederat şi, după înştiinţările ce ne-au venit, mai mult decât adevăr positiv, în clipita de faţă este o faptă împlinită. Şi oare să cumpenească, într-adevăr, o gazetă provinţială atâta, cât ea, de ar fi oricât de folositoariă şi oricât de solidă, să nu se poată sugruma la cea de întâia poftă a unui aliat? Însă aci nu e întrebarea de un individuŭ jurnalist seau altul, ci de principiu[l] însuşi, apoi «*hodie mihi cras tibi*» ar fi urmarea cea mai firească a acestui principiu. Pentru că de cumva guberniul din Viena va da ascultare acestor sfătuiri străine pentru oprirea tipariului, atunci, de la păzirea unui principal drept constituciunal, vom putea încheia şi la a celorlalte şi spune sigur oare în constituciunea din 4 marţiu [martie] avem un documânt faptic *aere perenis* al statului, seau doară numai o diplomă scrisă pe năsip, carea să o poată sufla în vânt după plac şi cea întâiă resuflare străină. Într-această privinţă, la întrebăciunea despre esistinţa «Bucovinei» este părtăşiă toată jurnalistica din Austria şi tot constituţionalismul patriotic; de nu cumva sunt atacate însele.

Aici privim cu mare încordare lupta nimicitoariă a colosalei împărăţii de la meazănoapte contra unei foiţe provinţiale austriace, şi după eşirea acestei lupte se va putea hotărî [dacă] oare moral mai stăpâneşte-se Austria pe sine însăşi seau doară este obsesă de alţii. *Hic Rhodus, hic salta!*"[49]

[49] [„Guberniul moldovan"] opreşte circulaţia gazetei cernăuţene „Bucovina" în Moldova printr-o „ordinăciune", măsură considerată în corespondenţa de la Iaşi o „aspră măsură", „puţin motivată", mai ales pentru materialul publicat în nr. 43, din 1849, în care se dau sfaturi pentru îmbunătăţirea stării ţăranilor, care, în Moldova, „sunt prea asupriţi". Măsura luată la Iaşi ar urmări să preîntâmpine „punerea în lucrare" a reformelor care ar putea fi aduse de „nişte triste întâmplări neprevăzute". Amintind dictonul potrivit căruia „nu tot omul poate suferi libera vorbire a adevărului", corespondentul „Bucovinei", de la Iaşi, notează, între altele, cele de mai sus. Vezi „Supliment", anul III, nr. 1, din 6/18 ianuarie 1850, p. 4–5. Sub corespondenţa de la Iaşi, redacţia gazetei „Bucovina" precizează: „No[u]ă nu ni se par lucrurile aşa de negre ca onoratului nostru corespundinte şi, pentru direcţiunea constituciunală, care au luat-o ministeriul din Viena prin începuta publicare a constituciunilor provinţiale şi prin alte organisăciuni, nu ne putem ascunde recunoştinţa. Deci, în conştiinţa dreptului nostru, căutăm în faţa viitoriului cu atâta mai liniştiţi, cu cât, alăturea cu toată jurnalistica austriacă, care nu-şi face niciun păr alb pentru mănia străină, putem păstra speranţa că, în puterea eternei d tăcere".

BDD-A32899 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:46 UTC)